

Repub. Legal

GIÁ BÁN	
ĐÔNG PHÁP	NGOẠI QUỐC
Một năm 4\$00	6\$00
Sáu tháng 2,50	3,00
Ba tháng 1,50	2,00

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho M. TRẦN ĐÌNH-PHIÊN. Ai đăng quảng cáo việc riêng xin thương nghị trước.

TIENG-DAN

CHỦ BIÊN TIẾM CẢM BÁT
HOYNH - THUOC - KHANG

LA VOIX DU PEUPLE

DEPOT LEGAL
INDOCHINE
N° 9818
BÁN QUẢN
Hương Đăng-Hà, Huế
Giấy phép số 62
Giấy phép: TIENG-DAN - Huế
Hộp thư số 31.

Cái chân-lệ của lòng ái-quốc là cái quyền của mọi nước được hưởng tự-do và công-lý ngang nhau, là cái nghĩa của toàn-thể quốc-dân phải phát-triển cái sức-mạnh tự-do và công-lý.
(L. Jaurès)

叻 民
Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

THỜI ĐẠI QUÁ KHỨ CỦA DÂN TỘC TA RA THÈ NÀO?

(Tiếp theo)

IV. - Thời kỳ nhứt thống
Dân tộc ta ngày xưa gọi là Việt-thường, gọi là Giao-chi, chỉ một bộ phận con con ở một vùng trung-châu Bắc-kỳ, sinh lực cũng ngày càng đông, thế lực càng ngày càng mạnh. phương bắc chống được nước Tàu mà miền nam tinh-thôn cả các dân-tộc khác, non sông một mối, lời từ một nhà, đến đời Gia-long thì nước ta đã nghiêm nhiên thành một nước. to trong cõi Á-đông này, người cũng không ít mà đất cũng khá to, Chiêm-thành đã tiêu diệt rồi, mà Chân-lạp, Ai-lao, cũng ở dưới quyền chinh-phục. Theo trong lịch-sử thì thời kỳ thống-nhứt ấy thật là một bước rất dài trong cuộc tiến tới của dân-tộc ta. Trong thời-kỳ đó có hai đặc sắc rõ ràng:

Một là thực dân, hai là đồng-hóa.
Dân-tộc ta theo địa-lý cùng tình thế hoàn cảnh mà con đường tiến tới cứ một mực từ Bắc vào Nam, ấy là cái lẽ tự nhiên, song từ mấy đời Lê, Trần về trước, thì việc thực-dân chưa lấy gì làm căn, đến đời Lê-mạt Nguyễn-sơ, vì trong nước có cuộc Nguyễn-Trịnh tranh nhau, mà thế lực miền nam, càng ngày càng hành-trướng, (theo lệ chung cuộc đời, có cạnh-tranh mới có lẫn hòa). Triều Nguyễn vì cái cơ tranh với Trịnh mà phải lo khoách trương nội-lực, vì khoách trương nội-lực, nên chánh-sách thực-dân mỗi ngày mỗi tiến lên lên. Hiện từ Quảng-binh trở về nam, nói về lịch-sử, phần nhiều chỉ biết từ Gia-long trở xuống, là vì thế. Ấy công nghiệp thực-dân của ông bà ta đến triều Nguyễn là thâu cái hiệu-quả vậy.

Chiêm-thành, Chân-lạp vẫn lần lữa ta mà học thuật chánh-trị, trăm đều cũng không bằng ta, vì thế mà ta thôn-tinh hoặc đồng-hóa được. Hiện trong dân-tộc ta ngày nay mà có họ Ông, họ Mã, họ Trà, họ Chế, tức là giống Chiêm-thành mà nay không khác ta chút nào. Không những thế, đương thời đại Lê-mạt, nước Tàu gặp khoảng Minh-Thành thay đổi, người Tàu ở miền nam tràn sang nước ta (như Mạc-Cửu, Trần-thượng-Xuyên v.v.) ta cũng dung nạp cả, hiện các thành phố ta mà có dân Minh-hương,

cũng tán ở khắp nơi, đó là người Tàu mà bây giờ thành người mình. Ấy đó là cái sức đồng-hóa của ông bà ta vậy.
Ngoài hai đặc sắc là: người mình đã mấy ngàn năm, trừ một nước Tàu ra, không đi đến đâu nữa, không đâu có vết chân người mình, mà đương thời kỳ Gia-long bốn bà, đã phải người sang đến Âu-châu cầu viện, sau nhờ được binh lực nước Pháp mà làm thành cuộc thống nhứt. Cái đường khai thông, so với ngày trước, có rộng hơn thật. Nếu nối theo đó mà mở đường thông thương, phải người du-học, sửa bề nội-trị, lo mặt ngoại giao, thì cuộc thống nhứt, càng ngày càng thịnh vượng vững bền, có lẽ đâu lại kém Nhật-bản Xiêm-la sao? Nhưng khôn nổi!...

V. - Thời-kỳ bảo-hộ.
Trời trạ phải xẽ, trăng tròn phải khuyết, cái lẽ tiến-hóa, tuy chung cả trong trời đất, song riêng về một xứ một nơi, thì thành suy bi thái, ta cũng thường thấy. Nước ta đến triều Gia-long, bác nam thống nhứt, bờ cõi mở mang Chiêm-thành đã tiêu diệt rồi, mà Chân-lạp cũng ở dưới quyền chinh-phục, ở chung quanh mình, trừ một nước Tàu ra, không còn ai đủ sức khuấy rối mình được, vì thế nên trong mấy mươi năm đó, ngoài một sự cố gắng hiển thọ phong nước Tàu, không lo chuyện gì nữa: cả nước vui say, quanh năm mùa hái, sơ vô-bị mà trọng thanh dung, chuộng hư văn mà khinh thực dụng, nội-trị đã không thấy chấn hưng mà trong nước không lúc nào yên lặng, (từ đời Minh-mạng trở xuống, không lúc nào là không nội loạn). Triều-chánh chẳng tu, ngoại-tinh không hiểu, đến nỗi trong lòng ngoài trán, binh cùng dân khổ, thù oán sinh trong xương thịt, mỗi họa khởi nơi vách nhà, mà vẫn một mực thì ca xung tụng, phẫn sức thái bình. (Đương lúc đó như ông Nguyễn-trường-Tổ, ông Phạm-phú-Thư, ông Nguyễn-bà-Nghi, có chỉ hoạch phương kế giao thông mà như thiết bị ngàn trời.) Ông Mạnh-tử có nói rằng: «nước tất tự mình đánh lấy mình mà sau mới bị người ta đánh», (國必自伐而後人伐之, quốc tất tự phạt

nhĩ hậu nhân phạt chi) thời cuộc đến thế, đâu không nước Pháp sang bảo-hộ thì cũng một nước khác chứ không thể ngồi yên được.
Một dân tộc mấy ngàn năm sinh tự một ngày một đồng đúc, một ngày một thịnh vượng, lịch sử ông bà về vang như thế, mà một mai đến nỗi suy đồi như thế! Xanh kia thắm thắm từng trên! vì ai gây dựng cho nên nỗi này? Càng nhắc lại chuyện xưa bao nhiêu lại càng đau lòng bấy nhiêu!

VĂN VẤN

Liên-ngâm (Tiếp theo)

Trơ tráo trời thu nhuộm m. l màu;
Giang hồ quen thói khắp đầu đầu.
Một vầng trăng bạc mây xanh ngắt,
Muôn dặm rừng cây cuối trắng phau.
Gió bụi quét thanh trời đã lạng,
Cỏ hoa đua nở cảnh thêm màu.
Nên hừ đã có cao dày chùng,
Cổ cũng nao gi sức gió mau.

VI
Mau mắn trăm năm tựa cuộc cờ,
Phong trần ai đã biết hay chưa?
Đêm này khó kéo đêm kia lại,
Cảnh mới sao bằng cảnh cũ tra.
Đạ rồi tram chiều non nước ấy,
Lòng đây muôn nỗi bạn bầu xưa.
Ai ơi hủ phải rằng tay đi;
Nhắm mắt bưng tai đánh chữ lơ.

VII
Lờ lợt yên hà thủ lừng lơ;
Nào nung mưa gió biết bao giờ.
Cảnh trời khéo léo in đò họa;
Sự thế lạng xang giống cuộc cờ.
Chùa dâng nhà yên cảnh nước vũng;
Đám dàu mắt lấp lại tại nơi.
Xưa nay bầu bạn nào đâu tá?
Xin cứ tin nhau chớ ngại ngờ.

VIII
Ngại ngại chi nhau mở mắt cười;
Trăm năm một liết đó mà thôi.
Chim kia tránh đi vì hơi nhựa;
Cá nọ vương câu bởi miệng mồi.
Nào từ nào thấy mưa gió dạt;
Nợ dòn nợ nước có cây cối.
Đua nhau mê đắm trong trường mộng;
Vài lạp giang sơn hời hời ối!

IX
Ồ non ỏi nước hời ỏi người;
Ngạo ngán thương cho những sự đời.
Thương kẻ tham danh mà bỏ nghĩa;
Thương phường có mắt lại không người.
Thương dân đói khổ nhà nghèo đói;
Thương bạn xa xôi nước tuyết rơi.
Mỗi mối thương-lâm thương đèo đẽ
Thương thay nhân loại dưới gầm trời.

X
Gầm trời bao xiết nỗi giận xa,
Khen khen trêu người cười bực già.
Lí lẽ trau giồi nên đạo đức;
Lâm người lừa lọc thói linh ma.
Cuộc đời xau xẻ trường danh lợi;
Sự thế phân vân nỗi nước nhà.
Tu luyện công phu ai đó gắng.
Đạo người bất ngại rộng bao la

D. L. T. C.

TẠP LOẠI

TIỀN LÀ GÌ?
(Tiếp theo)

IV. - Tiền vì sao mà có giá?
Thường-thường ta nghe nói: «Hôm qua, đồng-bạc Đông-Dương trị giá 12 phát-lãng; năm trước, đồng đôn-la Hoa-kỳ trị giá 30 p át lạng, v. v. » Nói như thế là nghĩa thế nào?

Nguyên tiền tuy không phải một vật dụng, song cũng là một-hóa-vật. Ta hãy lấy một hóa-vật thường-dùng, như vải, để thí-dụ. Một cây-vải giá-thường là 5\$00. Khi nào vải ít mà người mua nhiều, thời vải đắt nghĩa là giá cao quá 5\$00. Khi nào vải nhiều mà người mua ít, thời vải rẻ, nghĩa là giá kém 5\$00. Tiền cũng thế: khi nào nhiều người cần-dùng thời cao-giá, khi nào ít người cần-dùng thời hạ-giá.

Ta hãy lấy giá đồng-bạc đối với tiền-đồng an-nam, là một việc rất giản-tiện, dễ xét. Có chủ-khách mở cửa-hàng giữa phố để đổi-tiền cho nhà-que. Giá-thường mỗi một đồng-bạc là 7 quan tiền đồng. Hôm-nay, nếu có 10 người đem bạc đến đổi tiền và 10 người đem tiền đến đổi bạc, thời giá đồng-bạc cứ 7 quan. Ngày mai nếu có 10 người đến đổi tiền và 15 người đến đổi bạc, thời giá đồng-bạc cao quá 7 quan. Ngày-kia nếu có 15 người đến đổi tiền và 10 người đến đổi bạc, thời giá đồng-bạc cao quá 7 quan. Ngày-kia nếu có 15 người đến đổi tiền và 10 người đến đổi bạc, thời giá đồng-bạc cao quá 7 quan.

Sự trôi-trượt của giá đồng-bạc Đông-Dương và giá tiền các nước đối với phát-lãng Pháp, tuy cũng bởi nguyên-lý của luật « cung cầu » (loi de l'offre et de la demande) mà ra, song có nhiều điều phiến-phức hơn. Phiến-phức là vì sự « quốc-tế mậu-dịch » (échange international).

Trong nước Pháp có hai hàng người: một hàng bán đồ cho người ngoại-quốc, một hàng mua đồ của người ngoại-quốc. Thí-dụ có anh B ở Ba-lê bán cho anh C ở Ngu-Uớc 1000 phát-lãng hàng-hóa. Anh C viết cho anh B một cái giấy gọi là « giấy hối-đoái » (lettre de change) nhân rằng trong ba tháng sẽ gửi tiền sang trả. Nhưng anh B chưa đến hạn mà đã túng tiền, bèn đem tờ « giấy hối-đoái » ấy bán cho một nhà ngân-hàng để lấy tiền về tiêu. Lại thí-dụ có anh M ở Ba-lê mua của anh N ở Ngu-Uớc 100 đôn-la hàng-hóa. Giá-thường một đôn-la là 10 phát-lãng Anh M không muốn gửi tiền sang Ngu-Uớc lời-thời, bèn đến ngân-hàng mua lại cái « giấy-hối-đoái 1000 phát-lãng » trên kia, để gửi trả cho anh N. Như thế, giá đôn-la đối với phát-lãng cầm-chứng. Nhưng trong khi ấy nếu ở Ba-lê có hai người đến ngân-hàng đánh nhau mua cái « giấy hối-đoái » đó (anh M và một anh khác cũng mua ở Ngu-Uớc), thời giá tờ « giấy-hối-đoái 1000 phát-lãng » bán được cao giá, thí dụ bán được 1010 phát-lãng (vì có hai người đánh nhau mua). Vậy 100 đôn-la bây-giờ trị-giá là 1010 phát-lãng, nghĩa là một đôn-la trị giá là 10,10. Giá đôn-la bởi thế mà thành cao. Nếu nhà ngân-hàng có nhiều « giấy hối-đoái » mà lại ít người muốn mua, thời giá đôn-la lại hạ.

Ngày-nay, trong sự « quốc-tế mậu-dịch », các nước mua-bán với nhau hay dùng những « giấy hối-đoái » để

CHUYỆN VUI

Bát chước

Đầu thế kỷ thứ 18, ông Mông-tết-ki-ơ (Montesquieu) người Pháp, có viết một quyển sách, nói rõ qui mô trị nước của Anh hoàn-mỹ hơn Pháp nhiều. Người Pháp đọc đến sách ấy rất lấy làm bảm-mộ nước Anh, rồi cứ-dộng điều gì cũng bắt chước người Anh cả. Áo mặc quần áo bắt chước Anh, làm vườn trồng rau cũng bắt-chước Anh, đến nỗi có người mua được con ngựa hay cái xe của nước Anh, thì tốn bao nhiêu tiền cũng không kể. Trong một năm mà người Pháp mua của nước Anh đến 83 vạn tiền-anh; nhưng nhất là người Pháp nào mà thuê được người Anh để sai khiến, thì lấy làm vinh hạnh lắm.

Người Pháp bây giờ vì hiểu rõ chính thể nước Anh, ham mến tình thân nước Anh, mà ham mê quá chừng đến nỗi thiên mà không biết. Còn người đời bây giờ nhiều kẻ óc đen như mực, dạ tối như đêm, chính sách của người không hiểu được đều gì, tính thần của người không hấp thụ được tý gì, mà những cách cử động, những thói quen, những hàng Nhật, hàng Tàu, sấm banh, phó-mát, họ bắt chước chẳng sót ngón nào! 55 tiền mỗi năm vút ra ngoài, tưởng không biết bao nhiêu lần 83 vạn. Lại có một đòu đáng buồn cười nhất, là họ được người ta thuê để sai khiến, thì tự mình lại lấy làm vinh-hạnh vô cùng.

Bi-thời-Khách

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ HUẾ

Kỳ thi bằng Pháp Việt sơ-học
Ngự định quan Khâm-sứ ra ngày 10 Mars 1920 định các kỳ thi bằng Sơ-học Pháp-Việt ở các tỉnh Trung-kỳ như sau này:
Hà-lĩnh, Đồng-hới, Quảng-ngãi, Qui-nhơn, 25 Mai.
Vinh, Quảng-trị, Faiso, Nha-trang, 31 Mai.
Thanh-hóa, Huế, Tourane, Phan-thiết, Koutoum, 7 Juin.
Những đơn xin ứng thi phải nộp trước ngày 1er Mai 1920.

KY-SON

Cuộc thi nghề trồng rau
Như báo-báo đã đăng trước, hồi sớm ngày chủ nhật 1er Avril tại chợ Đông-bà đã mở cuộc thi nghề trồng rau. Những rau đậu của các nhà nghề đem bày trong phòng thi ở hai bên đường, quang cảnh nhìn cũng đẹp. Song có một điều là tình những rau tây, chứ rau đậu nam thì chỉ có vài bài chuối và mấy quả thù-đu thôi. Những thứ này cũng thường, như các thứ bán ở chợ hàng ngày, chứ không có thứ nào lạ lắm.
Lại có một điều nên lưu ý là trong cả cuộc thi mà chỉ có hai làng Tây-linh và Phú-nhơn ở gần Cầu-kho dự mà thôi.
Từ sáng sớm người tôi xem, Nam Pháp, Hoa-kieu đông lắm. Đến 8 giờ thì hội đồng giám-đuyệt đi thăm giá. Đến 9 giờ rưỡi quan Khâm-sứ tới xem. Đến 10 giờ các giá đã dọch rồi, thì bắt đầu bán mại cho đến chiều mới hết, giá bán sánh với ngày thường thì có phần rẻ hơn.

NỘI HÓA

Xà-bong mới (Savon)
Hiệu Hoai-châu thương-quần ở Tam-quang Bình-định mới chế một thứ xà-bong nhân cây đers mà tinh chất dứa dứa và soude castique, không pha tạp chất như các thứ xà-bong khác. Có gói cho bán quân một miếng lớn (12 kilo) lại 10 miếng nhỏ (1 kilo); vậy bán-quan có lợi cảm ơn, mà mong cho ng ẽ chế tạo của qui hội càng ngày càng tinh tấn và phát đạt.
Tiếng dân

Chánh-phủ bày cuộc thi ấy mỗi năm một lần, cốt để tưởng lệ cho nghề trồng vườn, nhất là trồng rau tây, nhưng đối với mấy năm trước mà cũng không thấy lần bộ gli-loại giả là ở Kinh-thành này đã có cái nghiệp trồng rau đều gì cũng đình trệ cả?

Sách bị cấm

Ngày 27 Mars, có nghị định quan Khâm-sứ cấm quyền sách « Khâm-Quốc-ở-nhơn » của ông Trần-huy-Liệu và ông Đào-hữu-Hưng dịch sách Tàu ra bằng Quốc-ngữ, xuất bản tại nhà in Ardin Saigon, không được lưu hành và tàng trữ tại địa hạt xứ Trung-kỳ.

TOURANE

Sách Chiêm-thành

Ngày 15 tháng này, kỳ giả đi qua Tourane, nghe tiếng ông Docteur Salle thảo tiếng Anam và lưu tâm khảo cứu các thứ thuốc Nam, lại hay sưu tầm được nhiều đồ có tích, ghé vào thăm chơi, ông ta đưa vào, một cái phòng, hoành liên bằng chữ Hán cả, (ông cũng biết chữ Hán) các từ chữa những sách của ông khảo cứu về loại cây có nước ta mà ghi chép lại, ông lại có đưa xem một quyển sách Chiêm-thành, quyển sách ấy độ một trăm trang, giấy bằng lá bươm, bề ngang độ năm phân tây, bề dài độ hơn hai tấc, ngoài lấy bài tóm tắt văn nhữ kẹp lại làm bìa, giữa có một cái giấy xỏ ngang qua, hai đầu có hai cái đinh, dở ra thì thấy mỗi trang có chữ viết một mặt (chữ Chiêm-thành) nét chữ còn rõ ràng lắm, coi xong rút cái giấy giữa thì hai tấm văn kẹp lại, xem cũng dần tiện.

Loại người từ cổ vẫn tự, để ghi dấu tích, hoặc dùng thẻ tre, hoặc dùng lụa, sách Phật ghi dùng là cây bời điệp; (貝葉) thứ là mà người Chiêm-thành dùng đó, không biết có phải là thứ bời điệp không? loại người càng ngày càng tiến tới mà cách ghi chép càng ngày càng khác xưa (như ngày nay máy in hoạt hành v.v.) ấy cũng là lẽ thường, chỉ có một sự làm cho người hữu tâm phải sinh mỗi cảm tưởng là : một dân tộc ở từ Quảng-binh cho đến Bình-thuận không phải là nhỏ, thành cổ tháp xưa, còn dấu tích đó, thì cách kiến trúc cũng đại, xung đột với các dân tộc chung quanh đã mấy mươi đời, thì dân khí không phải là không mạnh, xem sách nói trên, thì văn hóa cũng không phải là không có, thế mà trong cuộc cạnh tranh, có kẻ hơn mình mà mình phải tiêu diệt, thấp cao thành rộng, đăm có xanh xao, tượng đá đồ sành, gốc vườn rêu rạc, cho đến quyền sách sót, cũng chỉ để cung cho người sau làm cái tài liệu khảo cổ, cuộc đời đau khổ, trông gương trước mà dùng mình.

T. H. B.

QUẢNG-NAM

Đơn trần tình

Bản-báo tiếp được cái đơn sau này của dân miền thượng du Quảng-Nam kêu gọi quan địa-phương, xin cơ quyền vàn đảng lại.

Hầm Quan lớn, Dân chúng con ở về Sông Bung tỉnh Quảng-nam có long kính trọng đến xin Quan lớn xét những việc khổ hại của dân chúng con như sau này :

« Dân chúng con xưa nay nhờ nguồn mà làm ăn, kể thì làm ruộng, làm đất, người thì làm ruộng, rẫy, người thì buôn bán, đều có giấy phép Quan đôn, người làm ruộng, giấy, đều có giấy rưng Quan kiểm lâm, mới vào rừng được, và lại vào rừng phải cho bọn mọi những đồ trâu rựa bặc theo lệ Quan Bảo hộ đã sức mấy năm nay. Dân chúng con khi vào rừng phải cho bọn mọi những đồ đã nói trên đó đủ cả, thì có Quan đôn và quan Huyện chứng rõ ràng, mà năm ngoài một ở rừng đó có giết chết năm người làm ruộng (thợ và lái), thì chúng con có báo Quan-đôn và quan-huyện nhưng không nghe Quan trên xử thế nào cả, năm nay dân chúng con cũng cho mọi đồ đủ cả như trên này vậy, và xin Quan đôn và quan huyện làm chứng cho vụ ấy, thì mọi nhữ đồ đó cho chúng con rồi, và chúng con có giao rặng từ này về sau, không giết người làm ruộng nữa, nhưng mới được hai tháng bọn Mọi ấy không y lời đạo ước với chúng con, khi trước mặt Quan đôn và Quan Huyện, lại sinh lòng phản nghịch, cứ giết người làm ruộng luôn, như là xử Đả-Lừa (thị bọn đâm một người bị thương, xử Chết-đối chết một người và bị thương một người (là ngày 22 tháng 2 Annam) chúng con trốn nghĩ theo lời Quan Bảo-hộ chiều-an và sức mấy năm nay, chúng con phải cho mọi nhữ trâu, rựa, bặc bao nhiêu, thì mọi lại dặc ý giết người bấy nhiêu. Khi mấy người bị chết trên đó, chúng con có báo Quan đôn ở An-Điêm và Quan Huyện ở Đại-Lộc tới khám, thì Quan trên không xử xử đoán nghiêm trừng bọn mọi giết người chỉ cả. Dân chúng con xưa nay kể thì mua trường dạn dặng kéo gỗ sừng, kể thì làm mây, làm dũi, làm lưới, làm dáo, hao tổn nhiều nhưng sợ mọi giết, đánh phải bỏ núi và trường ra cho khỏi hại, vì thế sừng gỗ và các sản vật ở trong núi ấy (núi sông Bung) đều không đem ra được. Ước hơn hai ngàn người bị thất nghiệp vì vụ ấy. Dân chúng con từ xưa đến nay làm một nghề ấy mà thôi, mà bọn mọi giết người như vậy thiệt là khổ hai, nên chỉ dân chúng con có lời kính trọng đến cầu xin Quan lớn rưng lòng soi xét cho dân chúng con nhỏ, khỏi sự khổ khổ, mà làm ăn có nấp thuế sưu. Muốn đợi ơn Quan lớn vô cùng.

Xin định theo sau bản thuận 110 người ký và tại xã nguồn (Xã-Nuân và xã Mỹ-An sau này : Huyện Duy-xuyên làng Kiềm - tây Vương duyền kỳ Huyện Duy-xuyên làng Đông-yên Võ Dương kỳ Phú Điện - bản làng Thạch - châu nam Phạm-Dung kỳ Huyện Đại-Lộc làng Hà-Nhà Qui kỳ

Huyện Duy-xuyên làng Kim-Bồng lấy Phạm-Lam kỳ Huyện Hà - Vinh làng Hai - châu Dương De kỳ

Lời tòa-soạn. — Xứ Trung-kỳ ở dọc theo núi, phía trên chỗ nào cũng giáp với các môn mọi, dân ta vì kế sinh nhai trong rừng, nên cần phải qua lại giao dịch với mọi, trong bọn lái buôn cũng có một đôi kẻ phải đối xử đả, nên bọn mọi thù hiểm mà tâm rồi đến người lương thiện, song gần đây nhà nước có ý mở mang trên miền thượng du, nên chiếu an bọn mọi đó, mà nó tánh khi phần phúc không thường, lại gây ra những đả rạc rồi như vậy, việc có quan hệ đến tánh mạng và sinh nghiệp của nhân dân. Trông chánh-phủ cũng nên soi xét cái nguyên-nhân mà xử-trí một cách cho dân ở miền thượng-du được nhờ, mà những sự quấy rối như vậy không sinh ra nữa, thì dân lấy làm may lắm.

Lại mới nhận được một tờ kể tên những người bị giết bị hại, xin đăng tiếp sau này.

Ngày 1 tháng 3 năm ngoài, ở Đả-lừa, có 2 người bị giết : 1. Lê-Thang (làng Thuận-an, huyện Đại-lộc) 2. Trần-Chanh (Phủ-nhuyễn Duy-xuyên) và một người bị thương : Đặng-Chèo (Phủ-nhuyễn, Duy-xuyên)

Ngày 20 tháng 6 năm ngoài, ở Chết-Đối, có 3 người (dân huyện Đại-Lộc) bị giết : 1. Nguyễn-Cám (Ngọc-kinh-lây) 2. Danh-Thuận (Thuận-An) 3. Bà-Côi (Ngọc-kinh-lây)

Ngày 22 tháng 2 năm nay, ở Đả-lừa, một người bị thương : Võ-sỹ (Hà-nha, Đại-lộc) ở Chết-đối, một người bị giết : Trần-Tuyết (Ngọc-kinh-đông, Đại-lộc) ở Chết-đối, một người bị thương : Trần-Lang (Phủ-hòa, Đại-Lộc)

KHÁNH-HÒA (NHA-TRANG)

Việc ông Bật và ông Ngại

Về việc án ông Bật ông Ngại bản báo đã đăng rõ vì duyên cớ gì mà hai ông bị kết tội. Chỉ oan ai cũng đã rõ rồi. Nay nghe chi-hội Bảo-hộ Nhân-quyền tại Hanoi có gửi thư cho quan Khâm-sứ Trung-kỳ đề-phân-kháng, không phải phân, kháng đề yêu cầu xét lại cái án ấy. Hội Bảo-hộ Nhân-quyền, thấy việc xâm phạm đến nhân-quyền thì can thiệp, đều ấy là phải, nhưng xét lời lẽ trong thư của chi-hội Hanoi, chỉ « xin xét lại » chứ không giám nói quyết rằng án ấy phải thủ-tiêu, chẳng biết quan Khâm-sứ Trung-kỳ có sẵn lòng xét lại cho không. Nhưng chỉ xét một cái thơ ấy là đủ biết rằng chi - hội Nhân-quyền ở bên Pháp có khác nhau thế nào. Bức thư ấy xin dịch đăng sau này :

Kính quan Khâm-sứ, Hội chúng tôi đã được nhiều thư gửi kêu oan về việc hai anh em Vương-gia-Ngai và Vương-gia-Bật bị án 3 năm và 2 năm tù vì tội thàng trư các sách cấm.

Càng tôi điều-tra thì biết rằng sự thu-biên các sách ấy là hợp lệ,

nhưng viên Bang-tả chính lễ cho quen thuộc với hai anh em người kia, mà khi hai người được (tù thì) đưa nộp sách ngay, không làm trở ngại gì cả.

Vả chẳng những sách ấy đả đả bản, thì là hai anh em nhà ấy vụ lợi chứ không có ý tưởng cách-mạng (?) gì.

Vi vậy, chi-hội chúng tôi xin quan lớn xét lại xem có thể (!) giảm khinh (!) những án quá nặng buộc cho hai người Annam ấy không, chúng tôi cảm ơn lắm.

Xin cảm ơn quan lớn và xin quan lớn biết cho tâm lòng trung thành và kính cần của chúng tôi.

Hội trưởng Kỳ tên : DELORGE

CẢI CHÍNH

Việc nhóm đại hội-dồng thường niên HUYNH-THÙNG-KHÁNG Công-ty

Theo giấy mời đã gửi cho cả đồng và tuyên bố trên báo, thì định nhóm tại Hội sở Công ty, nhưng nay tình lại số đến dự hội có lẽ đông người e Hội sở không đủ chỗ ngồi, nên Công-ty đã thuê trường (thuật Tam-Tân ở đường Paul-Bert gần chợ Đông-Ba mới (trước nhà ấy có đồ chữ Cinéma Tam-Tân) để nhóm cho rộng rãi, vậy xin mời các ngài có đòng, đúng 8 giờ sáng ngày 25 tháng nhữn ta, tới đó mà dự hội.

Quản-lý HUYNH-THÙNG-KHÁNG công-ty Huỳnh-Thùng-Kháng

LỜI CẢO CÙNG BẠN GỖI BÀI

Quý ngài có lòng giúp bản-báo gửi bài lại cáo, hoặc về thời sự, hoặc về nghị-luận v. v., mà không đăng tên thiệt, chỉ đăng một cái tiểu riêng, bản-báo vẫn sẵn lòng theo ý các ngài : song đối với bản báo, xin các ngài phải viết rặng tên họ và chữ ở cho rõ ràng, đồng có đều gì cần phải hỏi lại cho đích xác. Vậy ngài nào gửi bài mà không có tên rõ thì bản báo không đăng và không thể trả cáo lại, xin các ngài lượng cho.

TIẾNG-DÂN

SÁCH MỚI

Ông Thu - Xan mới xuất bản tại nhà in bản báo quyển KINH-TẾ-HỌC TIỂU-SỬ của ông Hoa-trung dịch-thuật, sách dày 60 trang, giá 0\$25, có gửi bản tại bản-báo và các hàng sách các tỉnh cả ba kỳ.

NỮ-CÔNG-HỌC-HỘI

Bản Hội xin có lời kính cáo cùng chư quý vị có lòng nhiệt thành giới thiệu mua sách NỮ-CÔNG-SO-TẬP của bản Hội xuất bản rằng : sách ấy tháng sau sẽ có, xin quý vị biết mà lượng tình cho.

Các ngài có gửi tiền mua sách thì khi nào in xong bản hội sẽ gửi như số.

Nay kính NE-CÔNG-HỌC-HỘI lại cáo

BẮC-KỲ HANOI

Cuộc đi ô-tô Paris Hanoi Ông Duverne đi ô-tô từ Paris qua Hanoi hồi 26 septembre đã đến Hanoi hôm 28 mars, đi cả thấy 27000 km. Quan Toàn-quyền Monguillot và hội Automobile Club đều có thiết tiệc đãi ông.

HAI-PHÔNG

Chờ phu vào Nam-kỳ

Chuyến tàu Gouverneur Général Merlin khởi hành ở Hải-phong hồi 5 giờ chiều hôm 26 mars, có chở một bọn 517 người dân ông, 121 người đàn bà và 55 trẻ con, vào làm việc tại các đồn-diên trong Nam-kỳ. Bắc-kỳ thật là cái kho nhân công cho các đồn-chủ trong Nam.

NINH-BÌNH (NHÒ-QUAN)

Nạn lao động

Hôm 11 Mars, hồi 11 giờ ở mộ Đầm-đùn, xảy ra một cái tai nạn ghê gớm. Dương lúc thợ làm việc, bỗng dưng cái lò đồ sập xuống (vì lò cũ mà giới mửa), phải ba bốn người bị thương nặng và một người bị dất lấp, mãi sau mới dất lên mới lôi ra được, thì người đã chết cứng rồi, liền đưa vào nhà xác của mộ.

T. N. D. B.

TUYÊN-QUANG

Cải đánh phu bị thương

Con đường giấy thép từ Yên-bình, Lục-yên vì còn làm bằng gỗ, nên cứ hằng năm phải chữa sửa. Năm nay quan huyện sức cho các dân xã trong hàng huyện mỗi làng phải có vài tên phu, theo với người cải mà sửa đường giấy thép. Một hôm phu đường làm con đường giấy thép Yên bình Làng-khả, có tên phu kia về xã Cẩm - an, không biết vì ngu ngơ làm sao, mà bị người cải đánh đến nỗi phải đưa đến nhà thương Yên-báy điều trị, Thăm hỏi thay cho người phu này, đã đem dăm cơm nắm đi phu, lại bị công tâm nhân, xuất thiệt mạng.

T. H. N. B.

CAO-MAN PHNOM-PENH

Cuộc bầu cử đại biểu người Pháp ở Thượng-hội-dồng thuộc địa

Về cuộc bầu-cử đại-biểu người Pháp ở Thượng-hội-dồng-thuộc-địa thì có 569 người bỏ phiếu. Trong số ấy, ông Espinet được 273, phiếu, và ông Outrey 210 phiếu. Vậy ông Espinet được trúng cử. Ông Outrey, thất bại lượt này, biết thế không xuôi nên dịnh không ứng cử nghị-viên Nam-kỳ nữa.

ĐI HANOI KHÔNG MẮT TIỀN TÀU

Ngài nào muốn đi Hanoi không mất tiền tàu, thì nên viết thư về Hiệu Trưc-Thành N° 59 bis Rue Neyret (chức nam) Hanoi, mua một cái xe đạp, chỉ có Hiệu ấy có bán đủ các xe đạp tốt, mới có thể đi được từ Nam chí Bắc. Các thứ phụ tùng giá rất hạ nhà buôn tình giá riêng. Ngài nào cần dùng thì gửi một cái tim-bre 5 xu, về cho M. Tiét-Hiếu Trung trong 21 tiếng đòng hồ lập tức có hồi thư bicyclette automobile g. lize 84\$ tourisme 73\$ Monet et geyon tourisme 57\$ Roullière 55\$ Lucifer tourisme 61\$ 59\$ Chovert 48\$ 45\$ La Loure 47\$ couru 47\$ Roullière 45\$ New Express 50\$ 52\$ 48\$ Loiseau 38\$ 36\$ 36\$

PHỤC-SINH (XÃ-HỘI TIỂU-THUYẾT)

Dịch-giã : HOA - TRUNG

Số 56

CHƯƠNG BỐN BÀY (Tiếp theo) Nhưng công tử lạ nhất là thái-dụ Võ-án. Võ-án trước nói với chúng rằng Nguyễn-lão-viên không xét đến cái-đề một vấn-đề nào, thế mà hôm nay thì Võ-án hết sức biến những lý sự của bản-đề để thanh-án cho người chủ-nhiệm bị cáo. Đả-mịch-trí lại thấy cả Xê-lê-nin thường ngày thì lãnh đạm lắm, thế mà nay cái lại Võ-án cũng kịch liệt không kém gì. Chẳng xét như Xê-lê-nin có ác cảm gì với Võ-án sao, con Võ-án cũng biết vậy nên mặt đỏ bừng, thân hình run lẩy cợt, khi đứng dậy đi theo các Nguyễn-lão-viên khác vào phòng riêng để bản thì ông ta có vẻ lúc đến làm.

Trong phòng riêng, Võ-án bày tỏ những cơ phải bác cái án của người Chủ-nhiệm. Ông Ngại-trưởng thường tình ác nghiệt, bừa ấy lại có đầu gì sẵn bất bình, nên không theo các lẽ của Võ-án bày tỏ, ông cũng không để tai nghe nữa kia. Bà ông kia, Bà-an thì lấy bút chỉ về bay ba trên giấy cho đỡ buồn, Xê-vô-cốp thì vuốt râu cho đỡ ngứa, Ni ki-lin hút thuốc rồi nhìn theo khời để chơi, chẳng ai chú ý bản bực cả, chỉ thỉnh thoảng Ngại-trưởng nói zong thì nói tiếp vài đũa cho qua loa. Bản một lúc rồi kết cục hội-dồng y án. Viên sự-vụ bước vào báo tin rằng trạng-sư Pha-ra-rinh muốn dự cuộc biện luận về án Mát-lô-va. Võ án nói : « Chuyện gây thừ là một cái (tửu-thuyết) », rồi ông kể lại cho các bạn đòng-sự nghe sự đân đũa của Đả-mịch-trí với Mát-lô-va thế nào. Xong rồi các Nguyễn-lão-viên lại trở ra phòng hội-thẩm. Võ-án lại bày tỏ những cơ nên bác án, ông nói có quá nên ai cũng thấy ông có ý thiên vị.

Ngại-trưởng quay lại Pha-na-rinh đả hỏi : « Ông có muốn nói thêm gì nữa không ? » Trạng-sư đứng dậy, rút từng khoản nói rõ ràng rành mạch rằng, trong cuộc thẩm phán của tòa Đại-hình có sáu đũa trái luật, sau ông lại bày tỏ luôn rằng vì lẽ gì mà án-quyết của tòa Đại-hình là vô lý. Khi trạng-sư biện thuyết xong thì ai cũng tưởng là tòa phải bác án ấy, Công-lực nhìn trạng-sư có vẻ tươi cười cũng tưởng rằng việc sẽ kết quả tốt. Nhưng khi chàng nhìn lại bọn thẩm-phán và đại-lý thì thấy mặt họ cứ chằm chằm, mắt họ nhìn có vẻ muốn nói : « Chú cứ nói đi, nói cho chán. Đây là đã nghe nhiều rồi chứ không một chữ đâu ! » Ngại-trưởng báo Đại-lý nói : Xê-lê-nin nói rằng những cơ xin phán-án không đích đáng, án ấy phải y. Các Nguyễn-lão-viên lại đứng dậy vào phòng riêng để bản. Ý kiến cũng phân vân lắm, Võ-án thì muốn bác. Bả-an cũng muốn bác, Ni ki-lin

nguyên trọng cái thuyết « pháp-luật độc-tôn », quyết chủ trương phải y. Con Xê-vô-cốp nữa, ông này theo về bên nào tức là bên ấy thắng số. Xê-vô-cốp là một nhà duy-vật chủ-nghĩa. Những cảm tình về nghĩa-vụ hoặc về tôn-giáo, không những ông cho là vô lý mà lại cho là một đũa tiền cho cá-nhân nữa. Bởi thế nên Đả-mịch-trí tưởng rằng nghĩa-vụ mình bắt phải lấy Mát-lô-va, đũa ấy ông cho là ngu-xuẩn và ghét lắm. Vậy nên, viên nhữ râu ông vừa nói rằng trong việc ấy ông chỉ biết là những cơ xin phán-án không đủ mà thôi. Thế là án của Mát-lô-va vẫn y như cũ. Khi án-quyết tuyên-đọc rồi, Đả-mịch-trí đi lại gần trạng-sư, nói to lên rằng : « Ngươi quá ! Xê-lê-nin mà cũng không chịu bác á ! Ngươi quá ! gồm quốc quá ! » Ngài nên làm đơn xin ân-xã ; để tôi thảo đơn cho, rồi ngài đưa nộp lạy s.

Võ-án khi ấy cũng chạy lại gần Đả-mịch-trí. « Sao anh biết ? » « Chính tôi làm bồi-thẩm. Trong án-quyết chúng tôi có làm một đũa. » « Sao anh không nói ngay để ghi vào biên-bản, thế thì cũng có được một chứng cơ. » « Nếu chịu xét qua lại cái án ấy một chút thì thấy án-quyết ấy là vô lý ngay. » Nguyễn-lão-viên không xét đũa đũa được. « U, tôi bây giờ chỉ biết là người đân bỏ ấy vô tội mà phán-định lối thượng đả y án bất lợi nằng. » « Pháp-định không bất lợi gì hết. ... Tôi nghe Sĩ-cal phu-nhân nói rằng anh mới lên đũa. Tôi đã định đến nghe ông thành mới giảng-giáo, nên đũa ấy tôi biết có anh đũa rồi thì tôi đã đi ngay. » « Tôi nghe nhưng chán và tức lắm. » « Sao lại chán ? Đả cũng là một cái cảm-tình tôn-giáo chứ sao ? (Còn nữa)

ĐỘC GIÀ LUẬN ĐÀN

CẢM TƯỞNG VỀ SỰ CẤM SÁCH BẢO LƯU HÀNH XỬ TRUNG-KY

Tờ báo và sách là lợi khí để truyền bá văn-minh, bồi bổ trí não... nước đồng tây, các nhà đạo đức, văn đều công nhận như thế.

Nước ta xưa kia không kể từ khi phong trào số dầy, Âu-học tràn sang, trong Nam ngoài Bắc, kẻ xuất bản sách, người xuất bản báo, một vài năm đây, cũng đã tuy toa dôi tiếng trống mõ, tuy so với các nước, thì mình còn ở dưới quyền thống thuộc, đương nguồn luân vẫn không được tự do, nhưng cũng gọi là có với thiên hạ.

Còn như Trung-ky ta, nói đến tay làm sách, làm báo, không phải là không có, những ngày vì nhà tư bản phần nhiều hiểm cơ, mà quyền bỏ bước lại nặng một tiếng, cho nên sự làm báo, làm sách, thiếp nhiều bề khó khăn. Mọi dầy đầu được một tờ báo ra đời, mấy tháng sách "Quốc văn" xuất bản một ít, nhưng ba chim bấy nói mới ra được thế, kể cũng là khó nhọc mà hiểm hoi thật.

Vậy thì muốn cho rộng đường kiến thức, nếu không nhờ sách báo các nơi truyền vào thì cũng chẳng khác gì làm thợ mà không có lợi khí, chữa bệnh mà không có linh dược, biết đời nào cho nghề mình đơm, thân mình khỏe.

Cũng dưới quyền bảo-hộ, cũng đồng phân tài con, lẽ nào lại riêng phần thiệt thòi như thế! Đất xấu dân nghèo, thói ngu tục hủ, có như Nhà nước hoạch trương việc nọ việc kia c'ò, thì cũng ba bốn năm mươi năm nữa, mới mong phần lần tới, chờ như bây giờ sinh nhai quan bách học thực đồ đang đã làm chỉ riêng về dân Trung-ky một cách có khác biệt; nhưng đầu thế nào mà

lòng, kết cục cũng... Dân ta vẫn thường nghe những tiếng "khai hóa" tiếng "giải phóng" luôn luôn, thế mà ra chưa khai đã bế, chưa giải đã kiết, làm cho dân ta không biết đâu mà hiểu được, Kỳ-giả cũng không thiếp gì xem sách, không cầu gì xem báo, mà cũng không oán gì Chánh-phủ, nhưng có một điều không hiểu là đầu sách nào, báo nào, trước khi phải hành cũng đã có kỳ án cả rồi, chánh phủ nếu không cho lưu hành thì cấm và thu biên ngay đi / Và chẳng sách nào, báo nào, cũng đã có người làm người viết chịu trách nhiệm, thế mà người làm người viết

Than ôi! vài mảnh giấy khoa nướm mùa mếp, nói năng đã lách cho ai, bao nhiêu người và gió tai bay, đau đớn những điều trông thấy! ai ơi nên phải nghĩ sâu!

Còn chánh phủ đã cấm đoán ngăn ngừa.

PHẠM-TÍNH-TRAI

TRÍCH LỤC CÁC BÁO HỘI LIỆT- QUỐC ĐỐI VỚI DÂN THUỘC-ĐỊA

Điều thứ 1er trong bản minh-ước sáng lập của hội Liệt- quốc chỉ nhận cho các quốc gia, các thuộc địa tự trị hoặc thuộc- địa " tự do thống-trị" được vào hội mà thôi. Trong tình trạng thế giới ngày nay có nhiều "dân tộc, vì các dân tộc mạnh chính-phục, không thể tự do thống trị được, nên không có được quyền lợi tham dự và hội Liệt-quốc.

Ta có thể chối rằng có nhiều dân-tộc hiện bị chính-phục không phải là những dân tộc chân - chính, không phải là những dân tộc chỉ thiếu có sự độc-lập thì không có điều gì kém các dân-tộc tự-do và kiểu-ngạo như chúng ta không? Thì-dự ta có thể chối rằng dân-tộc Việt-nam không phải là một dân-tộc chân-chính không?

Nước Việt-nam có những cương giới tự nhiên rõ ràng nhất định, hơn nhiều dân-tộc chính-thức công-nhận; địa-cảnh của họ mặt biển mặt núi định hoặc phân minh. Tuy chính-phủ đã chiếm có chia rẽ ra Nam-ky, Trung-ky, Bắc-ky, nhưng thế cũng không phải một lý do để phân tán cái mối địa lý thông nhất là cái cơ sở về thể địa của mỗi dân-tộc thống nhất được.

Dân-tộc Việt-nam có một văn minh riêng, trong nhiều lĩnh chất thì cảm và thu biên ngay đi / Và những họ Gian-dác Việt-nam đã từng xuất hiện. Họ có một cái ý chí chung rằng buộc, là cái ý chí duy trì cái mối đồng tâm về quê hương cho vững vàng thêm trong hiện tại và tương lai.

Dân tộc Việt-nam thực hoàn toàn đủ những tư cách làm một dân tộc như Rơ-năng-ti-ên-sinh (Ernest Renan) đã từng giải thích trong bài diễn thuyết từ danh gia: "Thế nào gọi là một dân-tộc?"

"Một dân-tộc là một linh hồn, một mối tình thần vậy. Cái linh hồn ấy, cái mối tình thần ấy có hai yếu tố, nhưng thực chỉ là một mà thôi. Một yếu tố ở trong quá khứ, một yếu tố ở trong hiện tại. Cái yếu tố thứ nhất là có một cái di-sản phong phú những kỷ - niệm chung; cái yếu tố thứ hai là cái thuận tình, cái nguyện-ước sinh hoạt chung nhau, ý chí nói theo ông cha đã phát triển cái tư sản ông cha đã truyền lại toàn bộ cho mình..."

Dân-tộc Việt-nam là một dân tộc, theo ý nghĩa hoàn toàn. Thế mà không được dự, theo pháp luật thì không có thể được dự vào hội Liệt-quốc. Chúng ta có thể chối rằng dân tộc Cao-ly không phải là một dân tộc chân chính, có cá-tính rõ ràng chẳng kém gì dân tộc Nhật-bản không?

Nước Cao-ly cũng có những cương giới tự nhiên nhất định, có văn minh đặc biệt, có cựu và mỹ lệ lắm; Vì khoảng đầu kỷ nguyên Gia-tô, người Cao-ly chính đã từng làm thầy giáo-dục cho người Nhật-bản.

Dân tộc Cao-ly cũng cũng có cái "ý sản kỷ niệm" phong phú mà Rơ-năng-ti-ên-sinh cho là cái điều-khien tinh túy của một dân tộc. Họ cũng có cái "thuận tình, cái nguyện ước sinh hoạt chung nhau" cái ý chí khôi phục hoàn toàn độc lập.

Khi người Cao-ly mới nghe rằng Tổng-thống U-y-xông (Wilson) đã biện hộ cho cái lý thuyết dân tộc tự quyết được thắng lợi, thì có 33 người ái-quốc Cao-ly, tôn giáo khác nhau, cùng mở hội nghị ở Han-thành vào ngày mùng 1 tháng 3 năm 1919, để yêu cầu cho nước nhà độc lập. Lời tuyên ngôn của họ thực cao thượng cảm kích vô cùng:

"Chúng ta tuyên bố rằng Cao-ly là một nước độc lập, là một dân-tộc tự do. Chúng ta tin cho cá các dân-tộc thế giới biết, tin cho cá thế giới biết cái tin lớn của sự bình đẳng hết mọi người. Chúng ta cũng tin cho bọn hầu lai vạn đại của chúng ta cho đời sau phải gắng sức mà bảo vệ cái quyền tự do của dân-tộc..."

Thực rằng bọn thiếu niên họ đã thực trung thành với ý nguyện của bọn cụ-lão họ làm.

Sau cuộc tuyên bố độc lập ấy lại có một cuộc biểu tình ôn hòa, nguyên mấy tuần lễ sau tôi có ở Han-thành tôi mới được nghe kể lại chuyện này.

Một hôm trẻ con Cao-ly dự lễ p. át phần thưởng trong một trường tiểu-học, phụ huynh học sinh không được mời dự lễ ấy, hết nhiệm một câu ra hiệu thì bao nhiêu trẻ con đều đứng dậy, mỗi câu cầm một lá quốc-ky phẩy phất lung tung, các thầy giáo chỉ thấy nhìn như ngác..."

Dân-tộc Cao-ly là một dân-tộc chân chính; thế mà họ cũng không được dự, theo pháp- luật thì cũng không có thể được dự hội Liệt-quốc được.

(Còn nữa)

Ngô-Nhân-dịch (Nguyên pháp-van của Felicien Challahe, trích trong tạp-chi của hội Bảo hộ Nhân quyền).

truyền-Phương chuyên về mặt Tào-châu Qui-đức, quân Chủ-ngọc-Phúc chuyên về mặt Khai-phong và đường xa lữ Kiêu-Hán, Chấp-đức Kiên, Cáp-kim - Thuận và Và-chi-Sơn chuyên giữ phía Bắc sông Hoàng-Hà.

(T. N. D. B.)

Vô tuyen điện

(Tin ngày 21 tháng 3)

Lý-tế-Thâm với nam chính-phủ, - Lý-tế-Thâm tới Thượng-hải ngày 19 mars, đến ngày 21 lại đi Nam-kinh. Lý-tế-Thâm với các viên chức trong đảng quốc-dân, nhất là với Tướng-giới-Thạch. Các buổi hội kiến ấy, thiếu hạ cho là quan trọng lắm, vì đó là chứng-rằng bọn các tướng-Quảng-tây, hiện chiếm thể-lực ở Lương-Quảng, và một phần lớn Lương-Hà, tỏ ý không muốn công-nhiệm tranh-tranh với đảng-Tướng-giới-Thạch ở Nam-kinh, vì nếu hai bên cạnh tranh với nhau, thì cơ-hai cho cuộc thống nhất của đảng Quốc-dân, trong khi Bắc-phương đương đứ bị công kích.

XỔ-SÒ QUỐC-TRÁI

Ngày 1er tháng Mars năm 1928 (Lần xổ-sò thứ năm bốn) Những số trúng 100\$00

Table with 10 columns of lottery numbers and their corresponding prizes.

Các tướng Nam-quân hình như đã rõ ràng bất hòa với nhau là làm ngăn cản sự hành-dộng của Bắc-quân, mà chỉ lợi cho Đảng-Quốc-Tướng, là người có ý muốn chiếm lấy cái địa vị trọng đại cho hai bên. Các tướng kỵ binh như muốn quay về cái chánh thể liên bang chánh-phủ Trung-quốc Nam-kinh như đã được thêm, vững vàng, và tinh nào cũng được rộng quyền tự trị. Tướng-giới-Thạch sẽ cứ lưu lại ở đầu chánh-phủ Nam-kinh Tướng hình như đã hiểu rằng cũng không trừ được đảng các tướng-Quảng-tây (Lý-tế-Thâm, Bạch-sung-Hy, Lý-tôn-Nhân, Hoàng-thiếu-Hàng, và điều-định v.v.) họ thì có lợi hơn. Tướng không bán đứng cái địa-vị đặc-biệt của họ ở Lương-Quảng và Lương-Hà nữa mà họ cũng công-nhận cho chánh-phủ Nam-kinh.

Nếu hai bên điều đình với nhau được như thế, thì chánh-phủ Nam-kinh lại mạnh hơn, và có thể đương đứ việc lớn trong cuộc chiến tranh ở miền Bắc, một bên thì có Đảng-Quốc-Tướng kết liên với Đệ-tam-ti-ên-Son, một bên có bọn Tướng-tác-Lâm, Tôn-truyền-Phương, Trương-tôn-Xương kết liên với nhau.

NHẬT

(Tin ngày 29 tháng 3)

Đảng-nghị-viên số? - Hiện nay ở Thủ-dân-nghi-viên mới, đảng-phần-đổi và đảng-chính-phủ hai bên đều chiếm 218 ghế cả. Có lẽ đều dự-ước của đảng-dinh-nghiep ủng hộ cho Chánh-phủ không thể thực-hiện được. Có nhiều đảng thiếu số cũng định ủng hộ cho đảng phần-đổi. Vậy thì có lẽ Nghị-viên sẽ để nghị-khiến-sách Chánh-phủ và bỏ Nội-vụ.

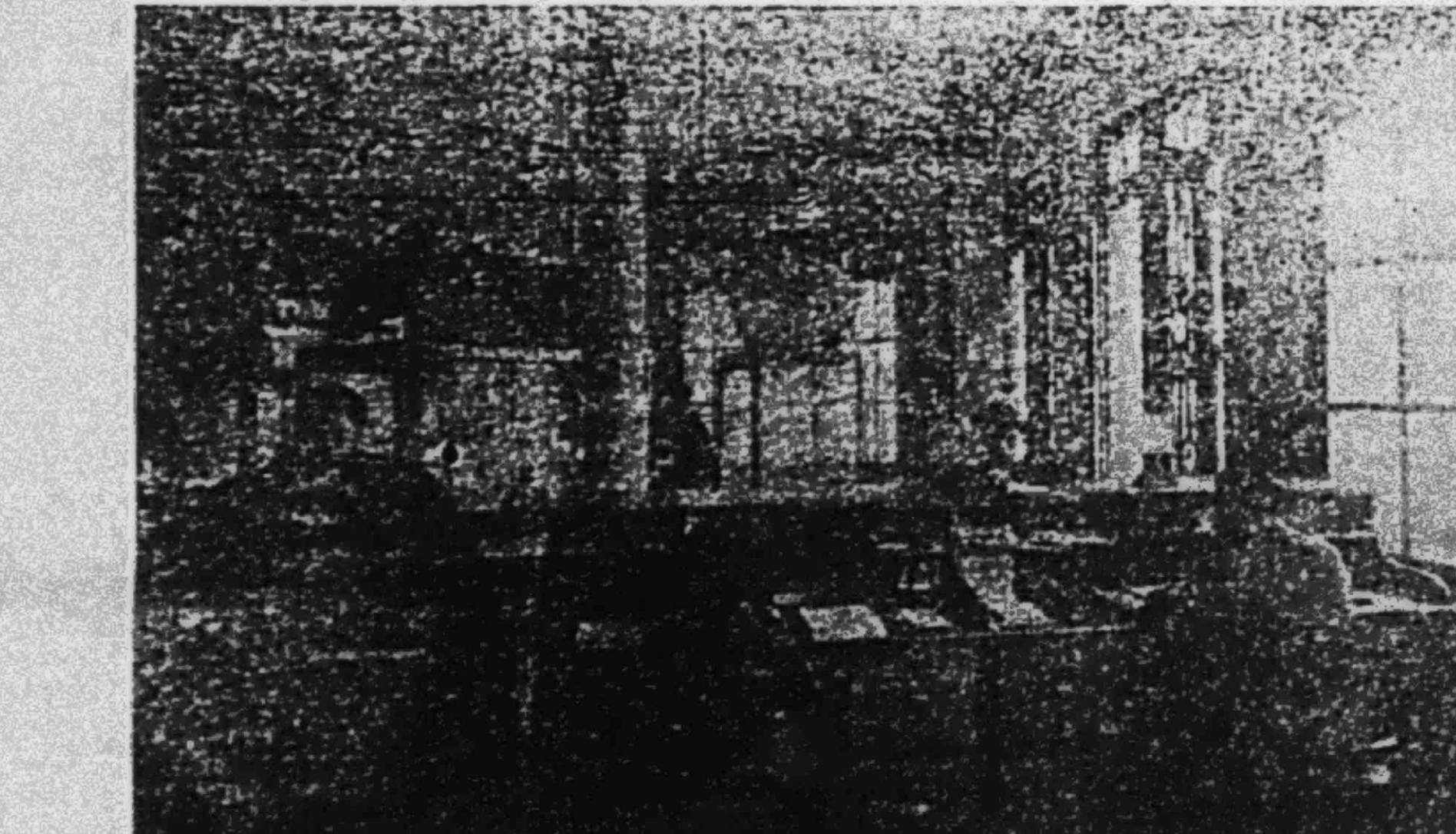
(Theo Arip)

ÂU-MỸ

(Tin ngày 27 tháng 3)

Cuộc lộn cù? / Thuộc địa - Quan-báo mới công bố một đạo sắc-lệnh định rằng những tuyền tin đồn Thuộc địa đến 22 tháng 4 sẽ triệu-tập để bàn một người Nghị-viên như ở Pháp, chỉ có khác rằng lần đầu phiếu thư như thì làm vào ngày chủ-nhật sau bữa tuyên bố kết quả lần thứ nhất.

Tại Tổng-cục "HƯNG-NGHIỆP-HỘI-XÃ" ở Hanoi

Gian bày mẫu hàng "Nội-hóa" để làm Quảng-cáo cho các Công-nghệ của người Việt-Nam (Ngay trước chỗ xuất vốn giúp các nhà Thựe-nghiệp)

HIỆU CON BƯỚM BƯỚM ĐẠI-QUANG ĐẠI-DƯỢC-PHONG 48, Boulevard TÔNG-ĐỐC-PHƯƠNG - CHỢ-LỚN - NAM-KY

Trên nước thanh say cũng bởi đó... Mọi lập đêm ngành tại Phố Hàng-Đường Số nhà 47, HANOI - (Tonkin)

thước đong? ngày chính máu như... Khi chưa uống hay cầm vật chỉ... Phạm người yếu thì khản, máu nói...

Còn thêm một chứng rất hay như... Thường khi con nít mới... Một người ốm là đờm đờm không...

Đang khi con nít mới... Một người ốm là đờm đờm không... Mọi lập đêm ngành tại Phố Hàng-Đường...

Đang khi con nít mới... Mọi lập đêm ngành tại Phố Hàng-Đường... Mọi lập đêm ngành tại Phố Hàng-Đường...

Đang khi con nít mới... Mọi lập đêm ngành tại Phố Hàng-Đường... Mọi lập đêm ngành tại Phố Hàng-Đường...

Advertisement for SIROP HAYN featuring an illustration of a man and a bottle of the product. Text includes 'Ngọc nặng không thờ được' and 'PHARMACIE MONTES - HANOI'.

COMPATRIOTES VISITEZ LA PHARMACIE PHAM-DOAN-DIEM A TOURANE

(Tin ngày 21 tháng 3)
 Tại Berlin. — Báo "Le Journal" đã phóng viên Bộ trưởng Thủy-binh quân nước Pháp có thể tấn thành những đầu đề nghiên cứu về việc Tổng tài hành không Ông George Leygues, Bộ trưởng nội vụ nước Pháp không chịu bỏ sự tấn công hiệp ước Hoa - Anh - Đức đã nhận cho.

DỪC

(Tin ngày 21 tháng 3)
 Đức đối với vấn đề tài chính. — Trong bài diễn thuyết ông Stresemann đọc ở bữa tiệc của báo giới quốc gia tại Berlin, ông đã nói rằng trong các vấn đề quan hệ đến việc Hòa-bình lâu dài thì vấn đề tài chính là quan trọng nhất. Ông đã nói về nguyên nhân kỹ thuật nghiên cứu bởi Liên-quốc về việc một cái tình trạng quang minh hơn để có thể điều chỉnh cho có hiệu quả và lâu sự.

ANH

(Tin ngày 20 tháng 3)
 Bàn sùng bái. — Ở Luân-đôn nhân bắt được việc bàn sùng bái một khám phá ra được một cuộc sùng bái ở London. Ông đã nói về nguyên nhân kỹ thuật nghiên cứu bởi Liên-quốc về việc một cái tình trạng quang minh hơn để có thể điều chỉnh cho có hiệu quả và lâu sự.

HOA-KY

(Tin ngày 28 tháng 3)
 Ngoại-giao của Hoa-kỳ. — Bộ ngoại giao đã khởi cuộc thương-nghị để điều chỉnh về những hiệp ước trong-tar và báo giải với chúng 12 nước khác.

THANH-TÂN THƯƠNG QUẢN

Consignataire Asiatique des Pétroles

Mỹ - Đức-phô - Quảng-ngãi

Công-ty mới mở rộng thêm cuộc buôn, xuất, cảng các hàng thổ-hoa như:

Đường trắng, Đường đen,

Cau trắng, Cau khói,

Và có bán sỉ bán lẻ, thuốc bắc, cây gỗ, nước mắm, dầu các loại hàng hóa, gia bán phải chăng, xin đồng-nhan quan cõ.

Vốn công-ty trước định là 20.000\$ song chưa đủ, vậy xin mời quý ngài hảo tâm đến chung thêm vốn với công-ty, lấy làm hân hạnh vô cùng.

Tin-Đức-thư-xã

37, rue Sabourain, Saigon

Là học bán sách vở, giấy bút và xuất bản các sách Quốc-van

Mỗi xuất bản bộ: **Cây dăng mù dơi (2 quyển)** tác giả là ông HỒ-BIỂU-CHÁNH, in 20.000 quyển sách dày 70 trang, giá mỗi quyển 0 \$ 50

Cho thuê

Một việc ích lợi chung về đường kính tế

Bản hiệu buôn bán và những thực phẩm như sau này:
 1. Chế tạo một thứ nước mắm ngon rất đẹp, liệt chế đúng cách vệ sinh, không thái không chua, không sinh vi trùng dù cả bản buôn bán là
 2. Chế tạo các thứ rượu ngọt (sirop) rất ngon mà giá lại rẻ, xưa nay đã được nhiều tiếng tăm khắp
 3. Chế tạo các phẩm dach hương, dùng để trị thì thông thân mình, dùng để vệ sinh thì phương thành được, thật là một thứ hương rất mới mang đặc sắc.
 4. Chế tạo các thức Dạng trà, bản hiệu dùng công kén tìm các vị thảo mộc ở chỗ người về các Danh sơn mình chế theo cách hóa học, chế này đã ngon và đủ cả chất bổ chất tiêu, vật tuy tầm thường, nhưng cũng rất lớn
 5. Bản hiệu có bán đủ những Trùng Tây tạp hóa, và cả sản vật thực vật nước mình, như là trâu rừng, gỗ, than, củi dưới là muối, mắm, cá. Đồng hương, đặc, gạo ngô đỗ v. v.
 6. Bản hiệu có gọi một tên họ cái trứng, mục đích để đáp đờ nhau về đường tại chính, cho dù vẫn buôn bán làm ăn, nguyên việc đó đã trình tòa được ba tại tòa An Vinh đầu vào đó rồi, nếu ai hiểu, thấu chủ nghĩa hay cách lợi vào chơi họ cái trứng Vạn lợi thành thương các ai thế nào cũng trở nên giàu có, bản hiệu mong rằng anh em bà con sẵn lòng chiểu có trợ lực nữa, lấy tình liên lạc họ hàng, buôn bán, tiện lợi với nhau, sau cùng là một lối sinh tài khôn khéo, để cùng nhau xây đắp lấy nền kinh tế nước nhà vậy.

VẠN-LỢI-THÀNH-THƯƠNG-CỤC
 N° 37 Rue de Phố Ngang Thanh Hoa

BẢN BUÔN ĐI KHẮP CƠI ĐÔNG-PHÁP

Thuốc đông hạng 6 lượng
 Thuốc đánh hạng 3 lượng
 Mua buôn tinh giá riêng

Thuốc làm "Hoành Phát"

BÁN TẠI HIỆU:
LY SENG BAO
 42 Phố hàng bộ HANOI
 Giấy nơi số 230 Hm th 30 11

Nhà thuốc Nguyễn-vân-Tri
 Nhà thuốc Nguyễn-vân-Tri
 Nhà thuốc Nguyễn-vân-Tri
 Nhà thuốc Nguyễn-vân-Tri

Xin con Hồng cháu Lạc, nhớ đến Giông Lạc-Hồng

NGUYEN-VAN-TRI
 BẢO-CHẾ-SƯ
MYTHO
 (Cochinchine) Adresse télégraphique PHARMATHI

MAGASIN DE SOIERIES TÂN LỢI
 138-140, B' Tổng-đốc-Phương (CHOLON)

Bản hiệu buôn sỉ và bán lẻ đủ các thứ hàng Tàu, hàng Thượng-hải như là: lụa, xuyên, trứ, cầm-nhung, cầm-châu v. v... Hàng thiết tốt, thiết bền, hàng ưuuộm đen mặc đến rách không hề sợ phai trở. Bản lẻ đủ các thứ hàng bombay, hàng Nhật-bản v. v... Khăn dũi đầu rút và theo nhiều kiểu, nhiều màu thiết đẹp.

Trở bán sỉ và lẻ đủ thứ màu nhuộm của Tây hiệu "Teinture Ideale" danh tiếng thưở nay ở Nam-kỳ.

Bánh hộp biscuits "Kim-Thời" của bản hiệu chế tạo chẳng khác nào biscuits mélanges choisis của Tây, được nhiều người khen ngợi. Bản lẻ mỗi hộp 0\$ 75 tại bản hiệu (mua sỉ có huê-hồng).

Bản hiệu buôn bán đã mấy chục năm cùng các tỉnh Trung-kỳ và Bắc-kỳ.

Ở xa xin viết thư thương-nghị

TÂN-LỢI
 138-140, B' Tổng-đốc-Phương Cholon

BỆNH DỊCH-TÀ
 Của ông Y-phó Trần-Đức-Hợp soạn
 GIÁ BÁN : 0 \$ 10

Có gửi bán ở Huế tại nhà in Đắc-Lập, ở Đồng-Hội tại nhà M. Phạm-thứ-Đình, ở Vinh tại hiệu sách Thành-Đức, ở Thanh-hóa tại hiệu báo-chế F. Giao, ở Hanoi tại nhà in Lê-vân-Tân.

TO NHẬT Ở ĐÔNG-PHÁP
 CỦA NGƯỜI ANNAM

Màu sơn chuyên chế cho các bề mặt ordinaire, lappées, vernis, peinture de térébenthine, etc. à l'huile, à l'eau, à l'essence, à l'huile de lin, à l'huile de noix, à l'huile de ricin, à l'huile de colza, etc.

marque "RÉSISTANCO"
 Marque très tôt et très ha.

Envoi de catalogues et échantillons sur demande.

NGUYEN-SON-HA, Fabricant
 Bureau: 46 B' - Amiral Courbet HAIPHONG
 Usine: Route de Lach-Tray
 Adresse tél. Soutk - Haiphong - telephone 298

CỨNG KHÔNG LẠ CHI

Xưa nay các người dân đều công biết rằng thuốc lá chỉ bán hàng tại địa phương, gần nhiều, hàng Tây, hàng Tàu, hàng Việt-Nam, hàng tạp hóa, mà nay lại thấy bán thuốc lá tại địa phương cũng không lạ chi.

Người chúng tôi nay có tên là ông Nguyễn Văn Công (Cố Franco-Asiatique des Pétroles) hàng đầu về các tiếng cả hoàn cầu, bản đồ các thuốc lá như sau:

Đầu tiên là "Còn" (Còn) hàng rất sang trọng.
 "Cà Gai" hàng rất khỏe mạnh.
 "Cà Mào" hàng rất đẹp đẽ.
 "Hoa" hàng rất thơm.

LẠI CÒN CÓ: Ông Essance thiết kế để bán hàng thấp đến menchon, chạy xe đạp, đầu loaie M. C. và các thứ máy để chạy các máy, máy in, máy cưa, máy điện, máy xay, máy trộn, máy nghiền, máy ép, máy bơm, máy nén, máy tăng-Mao (Boogie "Coarona") và các thứ máy khác (paraffine) dùng để đốt đèn dầu, đèn Menchon hiệu Tiro Landi. — Lại biết về các thứ đèn dầu và đèn menchon rất là tinh anh.

Giá cả hợp lý, tiếp cận từ 1\$, bán sỉ bán lẻ đủ cách, ai là quý khách biết thương người đồng hương Việt Nam tại mọi bước đầu lên đường thương mại, xin chiểu cõ đến hiệp chúng tôi là hiệp.

AN-NHƠN Rue Paul Bert Huế (Bà.) hàng tạp
 Quai Đống Đa Huế Bán dầu đèn
 Téléphone N° 59

Gửi thư, mandat, colis đến AN-NHƠN Rue Paul Bert (thị trấn M. Nguyễn-nhơn-Cung
 Gửi thư, mandat, colis đến AN-NHƠN Quai Đống Đa Huế (thị trấn M. Đắc-Đức
 Cửa Cáo, Nguyễn-nhơn-Tô

CUỘC THI QUẢNG CÁO của hiệu HƯƠNG-KY

Các kiểu về dự cuộc thi mới được 24 kiểu, còn các bài thơ mới nhận được có 20 bài cho nên chưa đủ giải thưởng, vậy xin gia một hạng hai tháng nữa để các nhà văn-sĩ và các tay mỹ-thuật có đủ thời giờ mà giúp quảng cáo cho việc công nghệ nước nhà.

HƯƠNG-KY Photo Hanoi
 Căn bịch

NGUYEN-VAN-THONG
 DIT TAN-THANH
 Fainfo - Annam

Entreprise des travaux en Annam
 TRANSPORT D'ACTOMOBILE
 LIBRAIRIE CORDONNERIE EPICERIE CHAPELIERIE

Bảo lãnh cửa nhà và kiểu lương đạo lộ.
 Buôn bán tạp hóa và cho thuê xe điện.

LIÊN-THÀNH
 ĐÔNG-PHÁP SẢN-VẬT
 Cổ-phần hữu hạn Công-ty.
 Tư-bản 133.500\$00

Tổng Cục tại Saigon
 Phân Cục { Phan-thiết
 Hải-né

Phòng phân chất { Khốch hội Sài-gòn
 hĩa ngiên { Phan-thiết (Phan-thiết)
 Đức-Thay (Đức-Thay)
 Hưng-lông (Phan-thiết)
 Xưởng chế tạo { An-bà (Phá-hai)
 Hải-Tân (Phung-rì)
 Khốch-thiện (Mũi-né)
 Thuận-đức (Phan-thiết)

Phòng nghị
 Công ty thành lập đã 20 năm, chuyên nghề chế tạo và bán nước mắm, nước mắm ngon lành, hợp vệ sinh, đứng tuổi, sạch nước, đẹp nhìn chiểu cõ, xin nhắc nhở nhân hiệu làm việc Liên-Thành

Phòng nghị thì rộng rãi mát mẻ, rất bịch cho khách du lịch.

PHARMACIE NORMALE L. GARREAU
 (119-123, Rue Catinat - SAIGON)

Produits chimiques, Droguerie, Lunetterie
 Photographie-Fournitures pour Plantations
 Spécialité d'expéditions dans l'Intérieur

MỘNG-LƯƠNG ĐƯỜNG
 Pharmacie et médecin
 N° 80 Rue Daingai-Soctrang.

Bản đường bán đủ các môn thuốc, sơn, chửi, và cao, đơn, hườn, tân của các nhà trứ danh trong cơ Đông-Pháp này. Trong tiệm lại sẵn có các danh vị coi mạch hốt thuốc, rất tiện cho các ngài trong lúc cần dùng.

Bản đường có chế hườn thuốc biến-thời, trị bệnh tở tả, cho khắp mọi nơi dùng đầu lạnh đủ, thuốc lý chỉ cho không, không bán chác gì, nếu ai có bệnh cần kíp, bất luận quen lạ, xa gần, hỏi đến thì bản đường xin sẵn lòng gửi biếu ngay.

BỆNH QUI DA CÓ THUỐC TIỀN

Hội ái Lai Ké Việt-Nam

PHARMACIE PHAN-VAN-GIAO
 HIỆU BẢO-CHẾ

THANH HOA ANNAM

Là Hiệu Bảo-chế thuốc tây của ông Phan-vân-Giáo, nguyên bảo chế ngạch y-tế, độc-lực tỏ chừng lên.

Có đủ các thứ thuốc rất tốt và thật tươi của các nhà đại dược-phòng trứ danh bên Pháp chế ra chuyển lẫn nào cũng có thuốc mới gửi đến.

Bản giá rất phải chăng vì những phụ phí vô ích, đến giảm bỏ cả, mà chủ nhân bao giờ cũng sẵn lòng mách bảo các bệnh nhân trong lúc cần cấp mà chưa mới kịp hay mới không được quan thầy thuốc.

Đồng bào ta nên chiểu cõ, trước là được thuốc tốt, sau vừa được vui lòng giúp một người Việt-Nam.

HỘI ÁI LAI KÉ VIỆT-NAM *XIN HAY GIUP NGƯỜI NAM VIỆT

TÂN-LỢI
 TAILLEUR
 120, Rue d'Espagne SAIGON

May đồ tây phục, theo kiểu kim thời, dễ khéo lại mau, laine nỉ đủ thứ.

Đóng cửa một hiệu thuốc

Hiệu Từ-Ngọc-Liên muốn chấn hưng nghề thuốc nước nhà, cho nên đóng cửa hiệu thuốc ở Đạp-cầu mà đem hiệu chính mở sang Hanoi 236 phố Hàng Bông, giấy nơi 632 Những thuốc của hiệu ấy đã nổi tiếng khắp Đông-Pháp, nhất là thuốc lâu n 3 giá 1\$50 và giang-mai n 6 giá 2\$00, rồi bệnh nặng đến đầu cũng khỏi rút nọc mà không hại sinh lực, hai thứ thuốc này ở Saigon chạy lăm, có gửi bán ở hiệu Đình-Thành Song về tỉnh Cai-Nhum - Kinh-đô Huế hiệu Vinh-Tương phố Gia-Lông - Vinh hiệu Đức-Thị phố La-Ga - Thanh-Hóa Mỹ-Hữu-Bàn 33 grand' rue - Tourane Nguyễn-Tôi-Huê phố Đỗ-Hữu-Vì - Nha-Trang Mộng-Lương-Thu-Quán Vương-gia-Bật - Fainfo Van-Thành phố Hoàng-đắc-Vinh 188 220 phố Font Japoneis.

Hiệu lý lại của nhiều thứ thuốc rất hay như: thuốc ho trẻ con n 1 giá 0\$30 - Thuốc ho người nhớn n 19 giá 0\$60 - Thuốc kít lý n 5 giá 0\$40 - Rượu bổ trị bệnh tở thấp n 2 giá 2\$00 - Thuốc bổ thân n 15 giá 0\$70 - Thuốc đau bụng kinh niên n 13 giá 0\$50 - Thuốc ghê n 7 giá 0\$10 - Thuốc sát trùng con n 14 giá 0\$25 - Thuốc cam trẻ con n 11 giá 0\$40 - Thuốc điện kinh n 17 1\$00 - Thuốc cam răng trẻ con n 16 giá 0\$10 - Thuốc đau mắt n 21 giá 0\$10 - Các thuốc bổ n 12 đã được nhiều quốc dân khen ngợi và minh là rất nhiều.